

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr., za četrletu 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knabenseminar.) — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamesne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Lienbacherjev nasvet zastran ljudskih šol.

Celih 10 let veljajo nove šolske razmere pa se je pokazalo, da jih je treba v marsičem predelati, ako hočemo, da ugajajo ogromnej večini prebivalstva. Osem let po vsej sili vso dečo, na kmetih ravno tako kakor v mestih in trgih, v šole zapirati, to je zadelo ob tolik upor, da je uže liberalni minister g. Stremajer dovolil marsikterih olajšav. Vendar z njegovimi olajšavami imele so šolske gospoške, počenši od krajnega šolskega sveta tijan gori do deželnega šolskega sveta, samih sitnih potov, znatnih potroškov, brezpotrebni pisarij in še malo uspeha.

Najbolj nemilo dirnoli so kmetske davkoplačilce rastoči potroški, ker se je ob enem bila odpravila šolnina in vse na davkovski goldinar kot naklada vrglo. Negledé na to, da so srenje bile mnogo primorane šolska poslopja predelovati ali iz nova staviti, rastle je število razredov in učiteljev in učiteljic. Samo na Štajerskem bi v kratkem, ako bi vse pri starem ostalo, plača učiteljstvu znašala 1,300.000 fl. Jednako je po drugih deželah, kder je šletna šolska dolžnost uvedena. Ogromna večina stroškov tukaj zadene kmetsko prebivalstvo, ki pa vendar nima znatne koristi od šletnega šolanja, velikoveč še prej nepoznanih sitnob. Kajti zvečinoma so na kmetih le 1razredne, 2- ali 3razredne šole z 1—3 učitelji; 4razredne in 5razredne so v trgih in manjših mestih, 6- in 7razredne pa le v večjih mestih in 8razredne samo v Gradci. Večrazredne šole imajo tudi boljše plače učiteljem in zato poberejo vse boljše učiteljske moči prepustivši slabše kmetom. Plačevanje šolskih potroškov tedaj ni v pravi razmeri do dobrot od ondot pričakovanih.

Druga sitnoba je se prikazala v tem, da so starši bili pogosto kaznovani, ako niso otroka od 6. do 14. leta starosti redno v šole pošiljali. To pa je zlasti na kmetih pogosto zelo nemogoče. Tem več nevolje delalo je tedaj kaznovanje staršev. L. 1878 so bili starši kaznovani v brežiškem poglavarstvu ter so plačali 144 fl. globe, v celj-

skem pa je bilo zraven 538 fl. globe še 87 dni in 5 ur zapora odmerjenega, v mariborskem 818 fl. in 65 dni, v ptujskem 1037 fl. in 2 dni, v slov. graškem 1043 fl. in 39 dni, na celem Štajerskem 6570 fl. globe in 436 dni in 853 ur zapora. V 10 letih bi toraj štajerski starši imeli za 65.000 fl. kaznovani in skupaj blizu 13 let zaprti biti. Take šolske razmere so neznosljive.

Naposled je se prikazalo marsikaj pomanjkljivega zastran krščanskega nauka in krščanske izgoje otrok. Vse to je uplivalo, zlasti na nemško kmetsko prebivalstvo v planinskih deželah, da je le takšne poslance konservativce volilo, ki so besedo zastavili, da bodo jim šolska bremena polajšati pomagali in krščansko odgojo otrok na trdnejšo podlago postavili.

Izvoljeni poslanci konservativci so, da ostanejo mož beseda, zvezali se s českimi, poljskimi in južno-slovanskimi poslanci v državnem zboru, potisnili nemške liberalce v manjšino in sedaj pomagajo drug drugemu, da željam svojih volilcev ustrezajo. Tako so dobili Čehovje česko vseučilišče, Poljaci novo železnico, Slovenci znane resolucije o jednakopravnosti slovenščine. Tako je bilo mogoče dognati oderuško postavo in marsikaj, česar bi od liberalcev zastoj pričakovali. To velja posebno zastran olajšav kmetskemu ljudstvu pri šolah.

Konservativni poslanec Lienbacher je sprožil dotični nasvet in sicer dvakrat. Prvi nasvet, po katerem je hotel, da bi naj deželni zbori olajšave določili, bil je od gosposke zbornice zavržen. Drugi nasvet je sedaj prenarajen in bil v državnem zboru sprejet, čeravno so nemški liberalci grdo nasprotovali, kričali in ropotali pa tudi povedali, zakaj so hoteli dečo do 14. leta v šoli imeti. Liberalcec Suess je namreč jamral, da sedaj ponemčevanje ne bode uspeha imelo in liberalcec Hoffer je javkal, da bodo otroci premalo „razsvitljeni“ se vé, z novošegnim neverstvom.

Vse ropotanje ni pomagalo nič. Lienbacherjev nasvet bil je sprejet. Starši dobijo postavno pravico otroke po šletnem šolanju iz šole vzeti ter

jim ne bo treba beračiti pri raznih šolskih svetih in tudi kaznovanja se jim ne bo treba toliko bati. Naposled bodo stroški manjši, ker zaradi 13 in 14letnih učencev ne bo treba novih učilnic, novih učiteljev itd. Tudi verski nauk zadobi dostojnejše mesto in večjo veljavo. Glavna točka Lienbaherjevega nasveta se glasi: „otrokom na deželi, ako so se v 6letnem šolanju dovolj naučili verskega nauka (tega prej ni bilo v postavi), branja, pisanja in računjenja, je na zahtevanje njihov staršev dovoljeno namesto vsakdanjo obiskavati ponavljalno in napredovalno šolo, ki se ima vsaj za 2 uri na teden uvesti. Jednake olajšave smejo se, ako treba, tudi otrokom v mestih dovoliti.“

Za ta praktični nasvet glasovali so tudi naši slovenski poslanci in njihovi volilci jim bodo zato vselej hvaležni. Treba je sedaj še le, da gosposka zbornica pritrdi in cesar podpišejo.

Gospodarske stvari.

Pomoček zoper mrčes pri perutnini.

M. Naj se zvečer v kurnik ali sploh perutninski hlev zvečer nekoliko olševih vej po tleh položi. Pravijo, da se zarad duha iz vejevja puh-tečega vse mrčesje na vejah zbere in se zjutra potem iz kurnika odnesti more; toda prav rahlo se mora to zgoditi in potem v vodo pometati. Še boljše je vse v ogenj vreči, da vse vkup zgori.

Zoper bolenje zobov.

M. Neki amerikalanski zobji zdravnik nasvetaje tale pomoček: Nabere se trpotca (*Plantago maior*), kakor še ob potih obilno raste. Dene se ga potem nekoliko v steklenico in se z dobrim močnim žganjem zalije. Pusti se potem vse vkup na toplem kake 10 dni stati. Od te tinkture se potem nekoliko kapljic na šopek pavole kane in v votli zob porine. Tudi znotraj se sme ta tinktura rabiti. Štiri kaplje se kaneje v pol vinske kupice vode in ta tekočina se potem jemlje po malih žličicah. Tudi otrokom, ko zobe dobivajo je dobro dlesno s to tinkturo ribati. Pravijo, da ne trpijo toliko bolečin. Pomoček se vidi nedolžen in skušnje vreden.

Kako je dobiti črešnjevih divjakov. Gotovo se je že marsikateri sadjerejec prepričal, kako težko je izrediti zadostno število črešnjevih divjakov. Posejal je morebiti celo gredico s koščicami, pa na spomlad je žalostno opazoval, kako le tu pa tam kako drevesce iz zemlje prodira. Uzrok temu je ta, da jako malo koščic kaljivno moč obdrži, posebno ako niso bile dobro shranjene. Kdor pa vendar želi v svojej drevesnici lepih črešenj imeti, tistemu svetujem, da gre sedaj pod kako črešnjevo drevo, najboljše lesno, ter si z zemljo vred izreže mlade črešnjice, kojih bode

vse polno našel. Lepo jih naj potem presadi v drevesnico, ter jih prvi čas slamo ali mahom rahlo pokriva, kajti drugače solnce nežne rastline preveč ožgá, dostikrat tudi uniči. Da se jim mora ob suhem vremenu po večerih tudi prilivati, se samo ob sebi umé. Jaz sem mnogo poskušal s sejanjem, katero se pa nikdar ni prav obneslo; na ravno opisani način pa sem si izredil najlepših črešnjevih divjakov. F. Praprotnik.

Zavoljo gosenic, katerih utegnemo kmalu imeti vse polno, prosimo naj se iz drevesnega vejevja posmukajo zapredki, katerih je mnogo. Tako se najleži ta mrčes hitro zatiruje.

Lepo teličko 4 tedne staro Marijahoferskega-Mölthalskega plemena ima na prodaj po mesarski vagi g. adjunkt Jul. Hanzelj na vinorejski šoli v Mariboru. Če se v enem tednu nihče ne oglasi, bo mesarju prodana.

Dopisi.

Iz Ljutomera. (Naši konji.) Obširnejši popis je veljal ruskemu žrebcu plemena Orlov; istemu je ime „Krolik“ (od ruskega „krol“, t. j. kralj) po našem kraljič; rojen in vzrejen je v žrebčariji ruskega kneza Orlova v Krenobolu pri Moskvi; tam je namreč knez Vasilij Orlov utemeljil svojo žrebčarijo okolo l. 1770; za podlago je vzel domače pleme iz Livlandije, taisto je začel združevati z holandskimi, frislandskimi, danskimi, angleškimi in arabskimi žrebci. Na ta način je razdelil svojo žrebčarijo na več oddelkov, in dandanes šteje taista nad 900 konj. Izmed totih je oddelek Orlovih dirkarskih konj, ki je postal po združenji arabskih žrebcev z livlandskimi kobilami, najimenejši in tudi najboljši. Orlovi konji za dirko, kakor je „Krolik“, se vadijo v teku po cele dneve zaporedoma. Razlikujejo se pa od angleških dirkarev s tem, da jako dolgo v teku zdrže in ne postanejo lahko trudni; angleški dirkarec gre sicer jako hitro, pa se tudi hitro otrudi. Omenjeni „Krolik“ se je rabil zmiraj za dirke, njegova prva premija v Moskvi je bila 1200 rubljev, okoli 1800 gold. Prokosil je ga samo le enkrat neki drugi Orlov za konjsko glavo. Iz Ruskega je bil prodan na Laško, kjer je na dirkah več tisuč goldinar zaslužil. Zdaj je uže 16 let star. Ker Lah se ne pečajo s konjerejo in ker „Krolik“ tudi ne more več tako bežati, kakor nekdanj, prodali so ga k nam. Naše štajersko konjerejsko društvo je ga prevzelo s tem pogojem, da je še ploden; s tem se namerava spraviti njegova krv v naše konje. On ima visoke noge, kratko truplo, dolgi rep, kosmate noge po robih, glavo ima kosmato in je slok; slokost je značaj plemenitosti pri konjih. Nekaj čudna je njegova hoja ali korak v teku; on stopa z zadnjima nogama pred prednje, kedar beži, in sicer poleg prednjih nog na levo in na desno, pa ne zadene z zadnjo nogo v prednjo. Orlovi dirkarci so dozdej povsod pri

dirkah zmagali. Govornik je še opazil, da na Bečki razstavi l. 1873 so bili ruski Orlovi dirkarci prekošeni od tistih Orlovov, katere so Italijani rabili pri dirkah na Laškem, kar se pripisuje temu, da so bili na Laškem bolje izurjeni, nego izvirni Orlovi na Ruskem. (Konec prih.)

Iz Središča. (Svečanost cesarjevičeve poroke) smo tudi tukaj prav sijajno praznovali. Že na predvečer je po našem trgu svirala godba in so na Gradišči pokali možnarji. Ravno tam se je tudi pri bližnji večernega poštnege vlaka zažgal velikanski kres. Ves trg pa tudi spodnji del Grab je bil razsvetljen. Posebno lepi so bili „transparenti“ na rotovži, v farovži in v šolskem poslopji. Brali so se prav lepi slovenski napisi. Drugi dan je ob juternici budilo zvonjenje, godba in pokaenje iz možnarjev. Ob 8. uri pa je velika množica, na čelu Središki občinski zastop, e. k. žandarji in odličniki, se podala skoz dva velika s prav lepimi slovenskimi napisi, avstrijskimi, slovenskimi in belgijskimi zastavami in grbi okinčana slavoloka v cerkvo. Po slovesni božji službi „Tedeum“ in popevanji cesarske pesni, je šolska mladež s tremi velikimi zastavami (cesarsko, slovensko in belgijsko) spremljana od godbe in velike množice ljudstva v drevedu pred g. Josip Dogšovo hišo med prepevanjem cesarske pesni vsadila lipo v spomin svečanosti 10. maja. Od tam smo potem šli, blizu tisuč nas je bilo, s šolsko mladežjo na Središče, kjer je naš neumorno marljivi in mnogozaslužni učitelj Strenkel priredil prav prilično šolsko slovesnost v spomin tega imenitnega dneva. Najpred je bil slavnostni govor, ki ga je g. učitelj sam govoril. Sledele so deklamacije, petje, otroške igre in slednjič se je šolska mladež pogostila z belim kruhom in izvrstnim Središkim medom. Ob 1. uri popoldne bil je pri našem obče spoštovanem županu g. Čuleku banke, ktere ga se je vdeležilo okoli 40 odličnih gostov iz Središča in okolice. Bil je ta banke v vsakem obziru izvrsten in vel je v njem naroden duh. Ob treh vstane preč. g. župnik Schwinger ter v kratkem pa prisrčnem slovenskem govoru napije prevzvišenima zaročencema, „ki sta danes uzrok veselja vsej Avstriji in blaga nada vseh avstrijskih narodov“. Na to se je predložil slovenski telegram, v katerem so: Središki občinski zastop, duhovenstvo in slovesnostni gosti v svojem in v imenu vsega tukajšnjega prebivalstva izrekli presrčno svojo čestitko prezvišenima zaročencema. Vrli naš narodnjak g. Zadravec je ta telegram takoj odpravil na brzozjavni postaji. Na to je napil č. g. Čagran svetlemu cesarju, blagemu očetu avstrijskih narodov, in svetli cesarici. Dalje je napil slovenskemu in bratskemu narodu hrvatskemu, ki sta v burnih časih skoraj edina zvesta stala za tron habsburški ter zmagovalno pomagala odbijati navale puntarskih Magjarov, Lahov, in drugih prekucuhov in bota vsikdar zvesto in nepremakljivo stala kot branitelj Avstrije in pre-

svetle cesarske rodbine. Slednjič še je isti č. gosp. napil nemški, ker je nekaj dobromiselnih Nemcev tudi navzočih bilo, vsem pravicoljubnim Nemcem, kateri tudi drugim narodom, zlasti nam Slovincem pravico in enakopravnost privoščijo. Sledile so še nekatere druge prav veselo sprejete napitnice narodnim Središčanom v obče in nekterim odličnejim gostom posebej. Še le pozno zvečer so se razšli veseli in zadovoljni gostje, katerim bo ta svečanost gotovo sploh v blagem spominu ostala. Omeniti še morem, da ste Šalovska občina in tudi vas Grabe precej pripomogle denarstveno k izvršitvi te slovesnosti. Le nekterim „možakom“ obreškega občinskega zastopa se je ta svečanost in nje denarstveno podpiranje nepotrebno zdelo.

Iz Slov. Gradca. (Na predvečer cesarjevičeve poroke) je se na stotine slovenskih korenjakov zbralo pri sv. Martinu in v Pamečah. Pripravljali so se ondi na kavalkado (pojezd ali ježo) in bakljado v Slov. Gradec, kakoršno ovo mesto še nikoli ni videlo ni. Več kakor 200 mož bilo je spremljanih od banderistov, ki so bili s krasnimi predpasi in bojami okinčani. Nosili so grbe, zastave in lepo barvane lampijone, v rokah držeč gorečo bakljo. Tako je okoli 400 mož ob 1/2 9. uri zvečer po veliki cesti začelo pomikati se proti mestu. Najnaprej je plapolala po zraku velika avstrijska in belgijska zastava. Ob enem je godba svirala in iz gorá in gričev okolo je odseval ogeņj brezštevilnih kresov. Ljudje so pa z živio-klici pozdravljali jezdece in bakljarje ter občudovali prekrasno opravo. Pred mostom so prišli mestni zastopniki in oddelek mestnih gasilcev nasproti in potem je vse skupaj vrel v krasno razsvitljeni Slov. Gradec. Zmes so veličastno bučale trobente posameznih oddelkov pojezdovih. Po nekolikih obhodih se ustavi vsa bakljada pred e. k. glavarstvom s slavnostnim vozom vred s podobo visokih poročencev v piramidah z zelenjem okinčanih, med njima pa kot angelj hči g. Farskega, v vsakej roki držeč čez podobi lovorni venec. Okolo voza bilo je 24 belo oblečenih devic in 24 bakljarjev. Voz so vlekli krasni konji iz g. vitez Naredijeve konjarne. Voz izdelal je pa izvrstni g. Josip Farsky, rodom Čeh, in fabrikant opognjenega pohišstva v Pamečah. Za vozom je ponosno jahal vodja jezdecem g. Barth. Ko je bilo vse razstavljeno pred e. k. glavarstvom, zadonijo gromoviti „živio-klici“ in godba zasvira cesarsko pesen, zastave se pripognejo, razsvitljene po bengaličnem ogaji, ki ga je bil apotekar g. Kordik prižgal. Na dan poroke je bila budnica. Ob 10. uri je č. g. dr. Josip Šuc, mestni župnik in deželni poslanec, z asistencijo 10 župnikov iz okraja služil sv. mešo, katere je se udeležilo e. k. uradništvo, avtonomni uradi, društvo, korporacije in mnogo ljudstva. Po sv. opravilu so šli duhovniki, uradniki, predstojniki itd. čestitat k ces. kralj. glavarju. Vrhunec veselju bila je pri banke tu napitnica, katero je gosp. vitez Naredi v

nemškem, a takoj za njim č. g. dr. Šuc v slovenskem jeziku najavil visokima poročencema! Ljudska veselica je se zaradi slabega vremena odložila do 15. maja t. l. Tako smo v Slov. Gradci obhajali cesarjevičevo poroko!

Od sv. Benedikta v Slov. gor. (Cesarjevičeva poroka — nova slatina. Tudi v našeji tiheji dolini, kder so prededje l. 853 postavili sv. Benediktu v čast hišo božjo, slavili smo cesarjevičevo poroko. Na predvečer so goreli prav lepi kresi in zraven možnarji gromeli. Dne 10. maja bila je slovesna sv. meša in potem so učenci prišli vsadili Rudolfu in Štefaniji v spomin mlado lipo. Drobna mladina podala je se potem sledeč slovenskeji zastavi k vinogradu šolskega očeta g. Elbelna, kder je bil slavolok s primernim slovenskim napisom. Blagi g. Elbel je pogostil otroke. Pripomagali so č. g. župnik Milošič, učitelji, oča Jagrič in drugi. Bodi izrečena vsem najprisrčniša zahvala. — Teden poprej je posestnik J. Caf našel v mali stranski dolini na svojem pašniku novo slatino ali kisko vodo, ki pa zaradi preobilnih vulkanskih plinov ni dovolj čista in okusna. Vsakako pa kaže, da naše kraje in razne slatinske vrelce preišče kak strokovnjak! Č.

Iz Lemberga. (Povodenj — strela — škoda — letina.) V soboto 28. maja popoldan proti 5 uri bil je naš trg v velikemu strahu. Trg leži namreč v ozki soteski, v kateri se vije hudourni potok. V kratkem času je vsled strašnega deževja pritekla voda pred duri in naraščajoče vodovjo postalo je tako visoko, da je pri nekterih hišah pri oknih v izbe voda tekla. Bila je cela povodenj. Med tem pa še v gospodarsko poslopje tržana Sepotima strela vdari, in na blisk bilo je vse poslopje v ognji in je gorelo vkljub močnemu dežu in nekim gasilcem. Dol padajočo gorečo slamo, hlodovje in druge reči pa je deroča voda dalje odnesla, ki so neki dalj časa plavajoče gorele. Ljudstvo je kričalo, boječ se še daljšega deževja; toda čez eno dobro uro je dež odjenjal, potem voda odtekla in zdajci se je videlo, da je trava po travnikih poblatena, žito poleženo, novi nasadi zelenjade pa zrovani; sploh je vsem tamošnjim posestnikom ta povodenj v veliko škodo! Ni dolgo časa, da je bilo v obližji že 5 požarov, a nikjer gasilnice. Tržani hajd na noge in pri-skrbimo si tudi mi še eno dobro, zanesljivo brigalnico! Po drugih višjih krajih kaže žito prav obilno žetev. V vinogradih je samo v srednjih gorskih legah pričakovati dobre trgatve, tu najdeš nekteri trs s 15—25 grozdici. Črešnjev cvet je osmojen. Češplje, hruške, jabolke so obilno cvetele. Daj Bog, da bi toča in druge nesreče naših upov ne vničile. A. Z.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Veselo novico denes na prvem mestu naznanjamo: novo oderuško postavo so cesar podpisali in ko je v državnem zboru bilo

to najavljeno, so naši poslanci z veseljem in roko ploskanjem ovo novico sprejeli. Hvala Bogu pa našim poslancem, zopet je oderuh pred sodnikom kazni vreden zločinec. V državnem zboru bila je sprejeta tudi uže potrebna postava zoper zlobne dolžnike, ki radi „ženam hlače prodavajo“ t. j. premoženje ženi ali komu drugemu zapisati dajejo na škodo upnikom. Takšno prepisovanje zamore sedaj vsak upnik kot neveljavno proglasiti dati do 10 let nazaj. G. baron Goedel je kot načelnik železniškega odseka nasvetoval, naj se naše železnice zvežejo z dalmatinskimi. Nemški liberalci so sedaj uže zelo obupani in ponujajo zvezo českim, poljskim in slovenskim poslancem le, da pomagajo ti Taaffeja spodrinoti ali vsaj nemške konservativce potlačiti. Da bi svojo spravedljivost Čehom pokazali, glasovali so nekateri za razdelitev vseučilišča v Pragi v nemški in česki oddelek, vsled tega bil je predlog sprejet z 203 glasi proti 57; štajerski „fortšritlerji“, med njimi dr. Schmiderer in dr. Foregger, so se dosledno kujali. Zagozda je pa vsakako med nemške liberalce vgnana. Gosposka zbornica je zopet pokazala, da so liberalci v njej v manjšini, kedar vsi naši gospodje pridejo in se ministri za dotični predlog resnobno brigajo; tako je bila gruntne štibre svota 37½ milijona sprejeta s 64 glasi proti 15 liberalnih Šmerlingijancev. V delegacije je od štajerskih poslancev izvoljen dr. Heilsberg in dr. Magg, od kranjskih grof Hohenwart, od goriških dr. Tonkli, od koroških Ritter, sploh 21 liberalcev in 19 konservativcev, ker česki nemški liberalci niso hoteli glasovati za nobenega Slovana ali konservativca. — Cesarjevič Rudolf poda se s svojo bolešno soprogo v Prago dne 8. junija ter ima vsak svečani sprejem izostati. — Iz Šlezije došli so poslaniki českega in poljskega naroda k ministru Taaffeju prosit za jednakopravnost svojega jezika v šoli in uradih. Grof Taaffe jim je obečal pomoči. — Vlada skrbi za premembo domovinske postave. — Hrabri fml. Tegetthof je v Gradci umrl. — Na ogerskem bodo nove volitve od 21.—30. junija. Mešniki se hočejo krepko udeležiti ter le tistemu pomagati do zmage, ki bode zoper civilni zakon. Hrvati so jako iznemirjeni, ker še Krajine vedno nimajo in še Reko jim Magyari hočejo popolnem izviti. V Zemunu so vesli zločince Alanova, ko dojde brzojavno poročilo o cesarskem pomiloščenju. Na Erdeljskem se Rumuni čedalje bolj hudujejo na Magyare. Kristijani v Hercegovini so državni naš zbor poprosili za pomoč zoper mohamedanske grajščake.

Vnanje države. Srbska skupština v Belem gradu je odobrila kupčijsko nagodbo z Avstrijo. — Ruska carica hoče preseliti se v Moskvo, a car želi prijazni Kijev odbrati za stolico celemu carstvu. S kitajskim cesarstvom je se Rusija na mirnem pogodila. Turkomenska zemlja je s carstvom združena. — Bismarka je nekoliko osupnilo, da ruski car vkljub nihilistom krepko in samo-

stojno postopa in uže se čuje, da zviti mož francoskemu Gambetti ponuja zvezo. Gambetta je sedaj res gospodar na Francoskem s pomočjo freimavrerjev in Bismark se ga tem bolje boji. V Berolinu igrajo na borzi strašno. Pri neki „Deutsche Nationalbank“ so ljudje zgubili 8 milijonov, pa nič jih ne izmodri. Proti Avstriji kaže Bismark kisló lice in colnino našim pridelkom povišuje. — Francozi imajo sedaj Tunis in so potrošili okoli 14 milijonov, Italijani imajo pa namesto Tunisa — nove ministre. Jezijo se strašno in stari Garibaldi je Francozom naznanil svoje sovraštvo. Rimski papež so te dni sprejeli veliko nemških romarjev pod vodstvom kneza Löwensteina. — Turški sultan je obečal Gerkom dati dve deželi, toda ob enem daje mesta s kanoni in nasipi orožati, to se reče: Turk ne misli ostati mož beseda, kar je pri njem uže stara navada. — V Irlandiji so zopet več grajščakov ubili. — V Ameriko je se meseca maja iz Evrope izselilo nad 80.000 ljudi Na Ontarijskem jezeru je se ladija „Viktoria“ nagnila na stran, da je od 600 ljudi polovica utonila.

Za poduk in kratek čas.

Poslanci dr. Tonkli, dr. Schmiderer, dr. Vošnjak pa Slovenci.

II. Naučna pravila zahtevajo, da se na naravnej podlagi ljudskih šol mladina dalje razvija v srednjih šolah. Ker so ljudske šole po slovenskih straneh večinoma slovenske, naravno bi bilo, da iz njih prestopajo učenci v slovenske srednje šole. To je naravno, kot je prav naravno, da po nemških pokrajinah učenci iz nemških ljudskih šol prestopajo v nemške srednje šole, ne pa v francoske, poljske ali ruske. Vendar pri nas se ne godi tako. Srednje šole so po vseh od Slovencev naseljenih deželah nemške ali pa italijanske, tako na pr. v Istri. Na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in Primorskem, zlasti na Goriškem in v Trstu, so nemške. Človek se mora čuditi, da učenci prihajajo v srednje šole brez znanja nemškega jezika in vendar se poučujejo skozi in skozi v tem popolnoma neznanem tujem jeziku. Kako se v takih razmerah moreje poučevati, presojuje naj strokovnjaki in šolniki. Deželni zbor Goriški je bil to napako popravil, vsaj nekoliko, ko je 1869 sklenil dotično postavo realki. Določil je namreč, da so vsled naravnih zahtev na nižjej realki vstrični razredi, slovenski učenci se imajo slovenski poučevati, italijanski pa italijansko. Poleg tega naj se tudi nemški jezik kot predmet tako poučuje, da se vstrični razredi na višjej realki zjedinijo ter vsi skup nemški poučujejo. Kaj je storila visoka vlada nasproti temu sklepu! Potrdila ga ni, zavrnila ga je rekoč, da utrakvizem t. j. poučevanje v dveh jezikih, v srednjih šolah škoduje ponku. Deželni zbor je na to hotel v okom priti rečenej

napaki ter je sklenil vso realko ločiti v dva oddelka; v enem se bi imelo vse poučevati italijansko, v drugem pa vse slovenski. A tudi ta sklep ni bil po godu visokej vladi, če prav je bil utrakvizem popolnoma odpravljen. In kam smo dospeli s tem? Da se vspešno sploh ne poučuje. Pozneje so hoteli temu priti v okom ter so ustanovili posebni pripravljavni razred. Vsi učenci, ki hočejo stopiti v srednje šole, morejo vanje stopiti le skozi cedilo pripravljavnih razredov, v katerih se samo nemški poučujejo. Ali je mogoče, da se otroci v jednom letu privadijo nemškemu jeziku toliko, da se v srednjih šolah v vseh predmetih le nemški poučujejo, to gospoda presodite sami.

Kaj je naše stališče? Naše stališče je postava. Ker nam postava ustavno zagotavlja ravnopravnost, zatorej le zahtevamo, da se ta postava izvrši. Mi ne zahtevamo nobene predprave, nobenega pripusta, mi zahtevamo le izvrševanja one postave, katero je ustavna stranka sama leta 1867 sklenila, namreč izvrševanja § 19 osnovnih postav. Človek bi mislil, da bode vsaj v srednjih šolah visoka vlada gojila slovenski in oziroma hrvatski jezik v Istri. Ko bi vsaj bilo zapovedano, da se učenci slovenske, oziroma hrvatske krvi, morajo naučiti svoje materinščine. A temu ni tako. Neki prejšnji naučni minister je namreč zapovedal, da je vsakemu slobodno, materinščine se učiti ali ne. Če so se oglasili za njo, zavezani so učiti se je, a le za pol leta. Če se za njo ne oglasé, treba se jim ni učiti slovensščine. Ali se to pravi, gojiti slovensko narodnost? Ravno narobe, to tudi nasprotuje § 19 osnovnih postav. Zato resnobno opominjam visoko vlado, da naj odpravi napako, po katerej leni otroci določujejo, ali se materinščine hočejo učiti ali ne. Vsak dobro vé, da se mladina prerada ne uči in da le naglo pregovori starše, naj jih oprosté nauka v materinščini, češ, preveč so obloženi z drugimi uki in prehudo se morajo ubijati s težavami nemškega poučnega jezika.

Mi Slovenci kot skupni narod prebivamo po skupnih deželah in pokrajinah ter štejemo nad 1.200.000 duš. Tolik narod gotovo živo potrebuje vsaj nekoliko slovenskih srednjih šol, v katerih se bi dalje naobraževal; to zanikati se pač ne bode nikdo drznil. Tudi imamo toliko učečé se mladine, da bi nje število vsakako opravičevalo ustanovljenje nekoliko slovenskih srednjih šol. Tako je n. pr. na ljubljanskej gimnaziji 434 učencev Slovencev, na realki pa 112, na gimnaziji v Novem mestu 154, v Kranji, 30, v Kočevji 7, v Mariboru na gimnaziji 159, na realki pa 17, v Celji 112, v Ptujem 79, v Grāci pa 21 dijakov Slovencev; dalje je v Gorici Slovencev na gimnaziji 162 na realki pa 26, v Trstu na gimnaziji 41, na realkah pa 18, v Paznu pa 5, v koroški srednjih šolah jih je 68, v Varaždinu 26, v Zagrebu pa 9, po takem skup 1450 slovenskih dijakov, ne gledé na one dijake, ki so sicer slovenske krvi, a iz različnih razlogov

niso za Slovence vpisani. To število bi pač opravičevalo ustanovljenje vsaj nekoliko slovenskih srednjih šol. Res se sedanja visoka vlada lahko izgovarja, da v dosedanjem kratkem času še ni mogla izpolniti svojega programa; a nadejati se bi pač moral, da bi bila vlada vsaj storila kaj, kar bi pripravljalo na izvršitev narodne ravnopravnosti. Na to se bi pač morala posebno ozirati pri imenovanju profesorjev pri srednjih šolah. Vsak bi pričakoval, da bode visoka vlada v srednjih šolah na Primorskem nastavljalja take profesorje, ki znajo oba deželna jezika ali vsaj jednega. A temu ni tako; načeloma se pri nas nastavljajo le taki učitelji, ki znajo samo nemški. To se pač ne pravi ravnopravnosti gladiti pot, ampak zapirati. (Dalje prihod.)

Smešničar 22. Prideta, stari udovec, kot ženim i tudi stara nevesta k nauku, da se hočeta ženiti. Pitajo duhovnik ženima: kateri zakrament je najpotrebnejši? On odgovori, da sv. zakon. Za tebe, drugače se nebi ženil, rečejo duhovnik in ga dalje pitajo: kateri rožni venec se v postu moli? Reče: nevem. Ko je ženim tako modro odgovoril, pitajo nevesto: ktera božja oseba je za nas umrla? Ona reče: če je ktera umrla, Bog se njej smili čez dušo! Radoslav Rižnar.

Razne stvari.

(*Javno zahvalo blag. g. baronu Goedelnu*) izreka krajni šolski svet v Freihamu, potem g. dr. Kocmutu, dr. Feldbaberju, dr. Dominkušu in dr. Radaju za blagodušne darove šolske mladine dne 10. maja! Franc Divjak, načelnik.

(*V Rogaci*) začeli zo s tedenskim tržnim dnevom. Vsaki petek je tržni den in začetek kaže na dober vspeh.

(*Konkurzni izpit*) napravil je č. g. Slavoljub Janžek, kaplan v Podsredi.

(*Kres leposloven in znanstven list*) izhaja v Celovci v mesečnih vezikih. Snopič meseca maja izšedši ima sledečo zanimivo tvarino: Pomladanski vetrovi, Detetu, Planšarica in pastir, Beseda o našem ženstvu, Narodno blago, Pravljica o Oedipu v slovanskej obleki, Dr. Ljudevit Gaj, O potresu in njegovem uzroku, Spektralna analiza, Stolica slovenskega jezika na graškem liceji, Zgodovinske črtice o nekdanji provinciji Windischgraz, Torklja, Pregovori. Drobnosti.

(*„Nauk za prvo spoved“*) knjižica, katero je vrlo in spretno sestavil g. Simon Zupan, katehet v Ljubljani, izišla je v katoliški tiskarni v Ljubljani in velja 20 kr. Več prilično.

(*Toča*) tolkla je 25. maja po Lembergu, Landeku v Novocerkevski fari — potem po Frankoljskem, in Črešnjskej fari, Dobrni, Zidanem mostu, 25. maja po Slov. goricah, posebno pri sv. Ani, sv. Barbari, sv. Martinu, sv. Vrbanu.

(*Novo šolo v ljutomerskem okraji*) bo v kratkem začela staviti občina Cven-Krapje-Mota.

(*Mrtev proglašen*) je od sodnije ormožke Anton Bratuša.

(*Pri stavljenci g. Reiserjeve hiše v Mariboru*) je 14letni zidarski učenec Janez Šobarjev iz Pobrež tako nesrečno s zida pal, da si je vrat prelomil in k priči umrl.

(*Mariborski „turnerji“*) obiščejo binkoštno nedeljo sv. Lenart v Slov. goricah.

(† *Jožef Lever*), podučitelj na mestni fantovski šoli, priden Slovenec, vrl učenik, sploh značajen in priljuden mož, je umrl 28. majnika. Naj počiva v miru.

(*Namesto grofa Nugenta*) bil je v okrajni zastop mariborski od velikega posestva izvoljen znani Wretzl s 141 glasovi; slovenski kandidat g. Franc Weingerl, župan pri sv. Jakobi, dobil je 57.

(*Do tal pogorel*) je Peter Zemljčič, želarski posestnik v Policah pri Radgoni, dne 20. maja po noči. Goveda so iz hlevov izgnali, svinje so se pa vse opekle, tudi živeža niso skoraj nič iz ognja dobili, ker je bilo večjidel vse nad hišo, kamor pa že zarad prevelikega ognja niso mogli. Mož je bil zavarovan.

(*Prestavljena*) sta čč. gg. kaplana: M. Skrbec v Konjice II., A. Gorečan v Čadram. Kaplanija v Prihovi ostane začasno izpraznjena.

(*Za družbo duhovnikov*) so vplačali čč. gg. Inkret 2 gld., Heber 11 gld., Merkus 5 gld.

Loterijne številke:

V Trstu 28. maja 1881: 62, 7, 42, 61, 53.

V Linci " " 65, 24, 56, 23, 18.

Prihodnje srečkanje: 11. junija 1881.

Mnogo denarjev zgubil

je nesrečnik v pondeljek 29. t. m. od 8—10. ure zvečer na Tržaški veliki cesti od maute pri Miklausičevej krčmi do sv. Jožefa pri Slov. Bistrici. Denarjev bankovcev je bilo precej v listnici, in še zraven nekaj drugih vrednostnih papirjev. Pošteni človek, ki denarje najde, je proščen, jih proti dobrej nagradi založiti pri mestnem magistratu v Mariboru.

2—2

Oznanilo.

Zavoljo prošnje za štipendije v znesku 100 fl. in 120 fl., katere je deželni odbor štajerski razpisal za 1. oktober 1881, se naj pogleda **Oznanilo** v šte. 20. „Slov. Gospodarja“ od 19. maja 1881. Prošnje se imajo osobno predložiti konči do 31. jul. t. l. pri ravnateljstvu deželske kmetijske šole v Grottenhofu blizu Gradca.

V Gradci dne 23. apr. 1881.

Deželni odbor štajerski.

Gotove smrti rešen je bil mož

mu ne vedó pomagati.

V tem žalostnem stanju mu pošlje skrben prijatelj drobno knjižico, v katerej se je hvalilo novo zdravilo: Shäker ekstrakt imenovano. Priporočeno je bilo kot pomoč zoper dyspesijo in sorodne bolezni.

Kakor se utaplajoči popreme za vsako slamico, tako zgrabi bolenik za ponudeno mu zdravilo. Akopram je bil uže sama kost in koža, ozdravi vendar in se ukrepi s pomočjo Shäker ekstrakta ter se reši gotove smrti. Rheumatizen in asthma, nasledki slabega želodca prenehajo. Za nekaj mesecev mogel je zopet opravljati svoje dolžnosti in se lotiti težkih poslov. Res čuden uspeh! Poštar in vsak znan mož v Schafworthu zamore resnico popričati. Mož se piše Tomaž Briggs, in stanuje: „Peel Terrace, Schafworth, blizu Rochdale-ja na Angleškem.

Povedano ni osamljen slučaj. Imamo jih na stotine na razpolaganje. Pretečenega leta so samo na Angleškem prodali 1,000.000 flašk pa se ni veliko po novinah hvalisalo. Večjidel je prišlo to po priporočbi onih ljudij, ki so sami z zdravilom poskusili bili. Težko bo kde zdravilo, katerega bi se bilo v tako kratkem toliko flašk prodalo. Zdravilo se samo priporoča.

V zalogi na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem, Istriji imajo

v **Mariboru**: Jožef Nos, V. König. V **Celji**: Josef Kupferschmid, Baumbachovi dediči, A. Marek. **Deutschlandsberg**: H. Müller. V **Gradcu**: Gšihaj v Münzgrabnu. **Cerminju**: F. Illing. **Lipnici**: O. Russheim. **Admontu**: G. Scherl. **Celovcu**: P. Birnbacher, Jos. Nussbaumer. V **Beljaku**: Kumpfovi dediči. V **št. Mohorju**: Jos. Richter. V **Ljubljani**: Jul. plem. Trokoczy. V **Kamniku**: J. Močnik. V **Terbiži**: Jos. Siegel. V **Novem mestu**: Dom. Rizzoli. V **Gorici**:

v mesteci Schawforth. Živel je od prisluzka v rudi. Bil je močen in krepek. Delal in pretrpel je veliko. Pred 2 letoma zbolil na bolezni, ki mu porušil ves život. Do sedaj je zaslužil dovolj kruha sebi in svojej obitelji in si še nekaj prihranil. Sedaj mu je vsega zmanjkalo. Postal je slab, da je komaj po hiši taval. Beračiti ni hotel in zato si je omislil dela, kakoršno le deca opravlja. Trpel je mnogo zavoljo atshme in reumatizma. Naposled še je želodec obolil, a lečniki

J. Christofoletti. V **Trstu**: Farmacista al Camello 25 Corso, Giov. Foraboschi, Farmacia grande, Pavlo Rova. 3—6 V **Zadru**: Androvič.

Vlastnik A. J. White.

Na debelo prodava **J. Harna** na **Dunaji II.** Rafaelgasse 10 in **G. R. Fritz**, Droguist, I. Bräunerstrasse 5. V **Budimpešti**: **Jos.** plem. **Török**, Königsgasse 12.

1—2

Barve

v firnež pripravljene n. pr.:

žolta (Oker, Santinober) . . .	kilo po 50 kr.
temno rudeča (Engelroth) . . .	„ „ 50 „
kostanjeva, smrekova in jelševa . . .	„ „ 50 „
bela (Kremserweis) najfinejša . . .	„ „ 65 „
bela (Bleiweis) . . .	„ „ 60 „
zelena, temna in svitla (Kaisergrün) . . .	„ „ 70 „
živo-rudeča (Zinober) . . .	„ „ 70 „
modra (blava) . . .	„ „ 70 „
Podsnovna barva (Grundfarbe) . . .	„ „ 30 „
ravno tako vsake vrste suhe barve po zelo nizkej ceni, in vse velikosti šopke (penzelne) vse sorte lakov priporoča	

M. Berdajs,
v **Mariboru.**

1—3

Josefa Nolli

kleparica (špenglarca) v Celji,

ktera je v občno zadovoljnost krila s kotlovino zvonike na Frankolovem, v Kalobjem, v Grižah, v Šmariji itd. potem železnična poslopja na Zidanem mostu itd. novo deklško šolo v Celji, se priporočuje prečastitim farnim predstojništvom, županstvom, stavbarskim podvzetnikom itd., ter obljubi svoje delo, kakor do zdaj po ceni in pošteno izvrševati.

Sivi mavec za gnoj

(blauen Dünger-Feldgyps)
na debelo in na drobno po najnižji ceni, prodaja

1—5

v **Celji F. Kapus.**

Najbolj po ceni se kupi.

P. N.

Priporočujem, da si hitro nakupijo, kateri kaj želijo od brnskega sukna, hlačne robe, prtenine, oblačilne robe, kotonov, kretonov, plavega tiska, podšivov, oksforta, šifonov, barvane svilnine, robeev, vsakojake drobne kratke robe, zavratic, oprsnic, volne za vezanje, barvanih oblačil za otroke, predpasnikov, oblek, hlač, sraje, od še na razpolaganje djane galanterijne robe itd. itd. **iz poprejšnje Schwann-ove prodajalnice:**

Največja in popolna razprodaja v gosposkej ulici 17,

in traja samo še do 15. junija t. l. Vse reči, vseskozi kurentne in dobre, so v tej prodajalnici na prodaj po tako nizki ceni, da jih drugače pod rednimi pogoji nihče ne more jednako prodavati.

Ob enem ponujam iste reči in svojo bogato odbrano zalogo robe za lišpanje, čipk ali špic, gumbic, sprave za črevljarski in krojački obrt **v svojej lastnej hiši v**

gosposkej ulici šte. 20.

Cena je navadna, prav nizka fabrišna. Zunanjim naročilom se točno ustreza proti poštnemu povzetju. Obrazcev pošljem, ako se želi, vsakemu brezplačno.

Z najodličnejšim spoštovanjem

Gustav Pirhan.

1-2

Najbolj po ceni se kupi.

Pozor!

Pozor!

Na večjo priložnost svojim naročnikom v Avstriji smo pod firmo:

VOGEL & Comp.

na Dunaji, II., Untere Augartenstrasse 33

osnovali podružno zalogo, majhno razstavo in prodajalnico

Lokomobilov, mlatilnic na plin

in drugega gospodarstvenega orodja,

ter prosimo, da si p. n. občestvo ondi naročevati blagovoli.

Izdelki tekmovali z vsemi enakimi podjetji, so izvrstno sestavljeni, uspešno rabljivi, solidno delani iz najboljše robe in po jako nizki ceni za dobiti.

Ilustrirani obrazci in ceniki pošljejo se brezplačno.

Na Dunaji 1. maja 1881.

VOGEL & Comp.,

fabrikant, železne livarne in kotljarije posestnik
v Neusellerhausen-Leipzig.

1-5